

**2022 – DOSARELE PATRIMONIULUI (CXV): mult stimat domnule Episcop, tatăl și apărătorul nostru până la moarte! - szakad = se rupe
- 6 persoane nu trăiesc viața creștină!**

2022
Anul rugăciunii și sfinților isihasți

szakad = se rupe
biró = primar
polgár = burghez

Dosarele patrimoniului (CXV)

este un bun creștin, e harnic, e retras, are o viață corectă, e bărbat, e învățător, știe perfect ungurește și cunoaște bine tainele bisericești!

...pentru acești 6 oameni necinstiți nu merită să pedepsiți pe toți maghiarii ...!

Toți enoriașii bisericii plâng ...

Mult stimat domnule Episcop, tatăl și apărătorul nostru până la moarte!

Săcădate

Săcădate

Cercetătorul sibian Vámszer Géza prezintă în lucrarea sa monografică și evoluția denumirilor localității Săcădate: «Nu se poate dovedi cu acte-documente dacă localitatea Săcădat a fost creată cu sași sau de maghiari. Denumirea comunei arată originea maghiară, deoarece și românii și sașii spun Săcădate sau Sakadat și nu și-au creat o denumire proprie. Fonetic acest cuvânt provine din limba maghiară, **cuvântul este un verb szakad = se rupe.**

În sec. al XIV - XV-lea apare denumirea de Săcădate, astfel: **Zeckat, Zectat, Czektat, Czekit, Cheket, Chekethe, Czektet și Czeckat, iar din 1494 apare formula Zakadath.** În secolul al XVI, XVII, XIX-lea când se modifică gramatica maghiară și se scrie cu „sz”, apare denumirea Szakadát. Se găsește și formula latină „**Sacadinum**” și din 1790 cu caracter românesc Secedate, Sechedate și mai târziu Săcădate. Germanii au folosit **Sakadat, Szakadat, Szakadath.**

În fosta Ungarie au fost mai multe localități cu Szakadát. În jurul anului 1900 conducătorii satului au cerut să fie „**Oltszakadát**”, ca să fie deosebire de **Mezőszakadát** din Bihor și din județul Mureș, Turda și Tolna. Și pe lângă Balaton a fost o comună Szakadát, care a fost dată în anul 1055 la călugării din Tihanyi. În secuime de foarte multe ori când sunt avalanșe de pământ populația le numește „**Szakadát**”. Exemplu localitatea Corund. Deoarece și pe lângă

Săcădate sunt asemenea fenomene din vechime, probabil satul a primit această denumire. Biserica din Săcădate (foto Dan Banea) datează din sec. XIII-lea, are stil roman și dovedește că populația care a creat comuna a fost adepta creștinismului apusean. În jurul acestei biserici locuiesc și acum maghiari. Biserica a fost construită în locul cetății romane și este considerată locul cel mai vechi al satului». În lucrare, se arată că se păstrează o scrisoare (scrisă în limba germană) adresată episcopului evanghelic, în care enoriașii comunității din Săcădate (sec. XVIII) solicită numirea unui preot maghiar. Reproducem inedita scrisoarea, din 1786: «**Mult stimată domnule Episcop, tatăl și apărătorul nostru până la moarte!**

Situația creată ne-a obligat să vă scriem gândurile noastre. **Toți enoriașii bisericii plâng dar sper că vom găsi alinare.** Iată care este motivul: Deoarece preotul nostru principal a murit, am cerut de la biserica din Sibiu și de la Consiliul orașenesc să nu fim ținuți în acest fel, adică fără preot. De asemenea am cerut ca **locșitorul preotului, care este un bun creștin,** e harnic, e retras, are o viață corectă, e bărbat, e învățător, știe perfect ungurește și cunoaște bine tainele bisericești, să fie desemnat pentru alegere. La cererea aceasta am primit un răspuns pozitiv. În realitate, problema nu s-a realizat datorită unui domn decan, care nu a fost de acord să alegem preot maghiar. Este adevărat că dintre enoriași **6 persoane nu trăiesc viața creștină,** dar considerăm că **pentru acești 6 oameni necinstiți nu merită să pedepsiți pe toți maghiarii** din Săcădate. Dacă nu rezolvați această problemă ne simțim datori să acționăm foarte hotărât. De această revoltă să ne ferească Dumnezeu și pe noi și pe copiii noștri! Noi nu vom fi de acord cu alt preot principal, chiar dacă vom fi pedepsiți, chiar dacă vor fi confiscate averile noastre. **Noi, nu îl vrem pe acest om pentru că este din Ungaria ci vrem să fie preot principal pentru că este un om potrivit, este un om dorit de inimile noastre.** Pentru asta ne adresăm dumneavoastră, ne aplecăm umili la picioarele dumneavoastră, având respect deosebit de dumneavoastră. Avem speranța că avem sprijinul dorit. Căutăm să fie cât mai repede îndeplinită doleanța noastră, sufletele lui Hristos de asemenea să ne ajute pe noi. Amin.

Așteptăm răspunsul cât mai repede. **Semnează Locuitorii maghiari din Săcădate, adulți și copii.**

Această scrisoare a fost primită la Episcopia Evanghelică din Sibiu, la 23 aprilie 1768. Pe altă pagină a cererii scrie: *Către, Episcopul Evanghelic al Ardealului, trimis de Biserica Maghiară din Săcădate.* Preotul la care se referă scrisoarea și care a murit se numea Michael Riech. Și cel care a fost numit preot a slujit în Săcădate între 1768-1777, cu numele de Theodor Vesszödi Johann Dietrich». Fără să precizeze dacă preotul numit a fost cel dorit de comunitatea maghiară, textul rămâne - peste veacuri -, o dovadă scrisă despre credința comunității și criteriile și calitățile așteptate de la un preot.

Aspecte interesante sunt evoluția populațiilor maghiare și române și cine a condus localitatea, de-a lungul secolelor. Reproducem un fragment semnificativ: «În 1582 populația română din Săcădate a fost egală în linii mari cu cea a maghiarilor. Dar Primarul și Consiliul Comunal a fost privilegiul maghiarilor. Acești conducători apar trecuți în documente, în sec. al XVIII-lea sub anumite denumiri: **iudex, biró (=primar), sudye, polgár (=burghez), esküdt, jurat.** În acest secol, majoritatea populației a fost română în Săcădate, dar din 1704-1768 în

fruntea comunei găsim numai cetățeni cu nume maghiare. Începând din acest an a crescut numărul românilor în conducerea comunei, totuși ei au avut funcții mai puțin importante. Între 1704-1790, primarii au fost numai maghiari: András György, Gergely János, Pál Pál, Gergely István, Kis János, Tamás János, Simon Mihály, Rác János, Kis Márton, Szász Márton, Gergely Márton, Lokodi, Maté Pál, Rác Márton, Kopándy Mátyás.

În 1790 primul Primar român a fost Tome Filip, dar începând din 1791, timp de 7 ani, au fost din nou primari maghiari: Pál Dani, Kopándi Gyurka. În tot acest timp viceprimarii au fost români, dar au avut pe lângă ei câte un jurat maghiar. Din 1799 au fost ori primar maghiar ori primar român, dar majoritatea au fost români având pe lângă ei câte un jurat maghiar. Primari maghiari din această perioadă: Kopándi Mátyás (1818), Pál János (1827), András Péter (1829), András Dombi István (1841), András Dombi János (1866-1881). Notarii din această comună au fost pe rând germani, maghiari și români. Și procesele maghiare au fost scrise ori în nemțește, ungurește sau românește. **Primul notar care apare în documente este român, Ioan Maxim (1780-1810).** Apar apoi notari ca: Christian Dressnand (1808-1810), Michael Klein (1810-1821), Türkösy József (1819), Michael Löw (1821-1824), Johan Andr. Radványi (1824-1851), Ioan Stoica (1851-1853), Michael Stenzl (1854), Johann Schmied (1855-1870), Ioan Jugărean (1870-1896), Simion Grădinar (1894-1919). Populația maghiară din punct de vedere material și numeric a scăzut foarte mult în secolele XVII-XVIII-lea și până la mijlocul sec. al XIX-lea au luptat cu toate forțele pentru supraviețuire». Prezentând istoria localității avrigene, mă întrebam în ce măsură sibienii cunosc faptul că Săcădate este ușor accesibilă, prin drumul județean DJ104G reabilitat și modernizat, care unește localitățile Nucet (com. Roșia) cu Săcădate (orașul Avrig). Drumul are o mare importanță economică, socială și turistică, reprezentând o legătură directă între **Țara Oltului** (bazinul Oltului, traversat de drumul național DN1) și **Podișul Hârtibaciului**, respectiv drumul județean DJ106 Sibiu-Agnita. **Vizitați localitatea Săcădate și cele două obiective de pe lista monumentelor istorice: Biserica Evanghelică S.P.** (str. Bisericii 389), datată la mijlocul sec. XIII (cu transformări în sec. XVIII-XX) și **Biserica „Botezul Domnului”** (str.Mijlocul Satului 381), biserică datată la 1794, 1871.

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2022-dosarele-patrimoniului-cxv-mult-stimate-domnule-episcop-tatal-si-aparatorul-nostru-pana-la-moarte-szakad=-se-rupe-6-persoane-nu-traiesc-viata-crestina-166405.html>

În: Tribuna, 22 septembrie 2022